

Inzicht in Parasjat Balak 5770

22 ² Balak, de zoon van Tsippor zag alles wat Israëel gedaan had met de Emorieten.

Balak... zag alles wat Israëel gedaan had met de Emorieten – Hij zei: „Deze twee koningen, op wie wij vertrouwd hebben [Sichon en Og], konden hen niet tegenhouden; dan kunnen wij dat zeker niet.” Het gevolg was dat „Moav vreselijk bang werd.” - [Midrasj Tanchoema Balak 2, Bamidbar Rabba 20:2] (*Rasji*) [*Rasji* bedoelt dat de Midjanieten met Sichon en Og een overeenkomst hadden om hen te beschermen, waarvoor zij hen een schatting betaalden.]

³ Moav werd vreselijk bang voor het volk, want zij waren talrijk, en Moav werd misselijk van angst voor de Israëlieten.

Moav werd vreselijk bang – [Heb. נִיָּגַר is] een uitdrukking van vrees, zoals in: „Vrees (גִּוְרִי) voor jezelf” (Ijov / Job 19:29). - [Machberet Menachem p. 59, derde def.] (*Rasji*)

Moav werd vreselijk bang voor het volk, want het was talrijk – Waarom waren ze zo bang? De reden is dat Moav een klein volk was, het was geen oud volk, zoals de Kenaänieten en de Emorieten, wier afstamming terug ging tot de kinderen van Noach [Kenaän was de zoon van Cham en de kleinzoon van Noach en de Amorieten stamden af van één van de zonen van Kenaän. Dus deze volken hadden veel meer generaties, om hun aantallen te vermeerderen, dan de Moabieten, want hun voorvader, Moav, was een zoon van Lot en zijn oudste dochter.] Dus de Moabieten waren bang, omdat het Joodse volk veel talrijker was dan zij, want „de Israëlieten waren vruchtbaar, hadden zich uitgebreid en vermenigvuldigd” (*Sjemot* 1:7), meer dan de Moabieten (*Ramban*).

Moav werd misselijk van angst Ze kregen een afkeer van hun eigen leven, zoals in: „Ik heb een afkeer gekregen (יִצְרָק) van mijn eigen leven” (Gen. 27:46) en dit is een verkort vers (*Rasji*).

Zij kregen bovendien een afkeer van hun eigen leven, omdat zij gehoord hadden van de grote wonderen die er voor hen en voor hun voorvaderen gedaan waren (*Ramban*). [Ze begrepen dat ze geen kans hadden om de Israëlieten te verslaan.] Nu wisten de Moabieten wel, dat Israëel hun land niet zou veroveren. Immers, ze hadden aan Sichon gevraagd om alleen maar diens land te mogen doortrekken. En mogelijk wisten zij dat G-d de Israëlieten verboden had zich vijandig tegen de Moabieten te gedragen [zie *Devariem* 2:9] [D.w.z., jullie mogen geen oorlog met hen voeren]. Daarom zeiden zij tegen de oudsten van Midjan: „Zij zullen heel ons land kaal eten, zoals ze deden met het land van Sichon en Og, en dan verplichten ze ons aan hen belasting te betalen.” (*Ramban*)

⁴ Moav zei tegen de oudsten van Midjan: „Nu zal die menigte heel ons gebied nog kaal vreten, zoals de os het groen van het veld opeet.” Balak de zoon van Tsippor was in die tijd koning van Moav.

Tegen de oudsten van Midjan – Maar hadden zij niet altijd een hekel aan elkaar, zoals er geschreven staat (Bereisjiet 36:35): „Die Midjan in het veld van Moav versloeg”? Echter, wegens hun beider angst voor Israëel sloten zij vrede met elkaar. En wat was het dat Moav zag, dat hij bij Midjan te rade ging? Daar zij zagen dat Israëel bovennatuurlijk onoverwinnelijk was [in de strijd], zeiden ze: „De leider van dit volk [Mosjé] is in Midjan grootgebracht. Laten we hun vragen wat zijn zijn bijzondere eigenschap is.” Zij vertelden hem: „Zijn kracht ligt uitsluitend in zijn mond.” Daarop zeiden zij: „Dan zullen we hem ook confronteren met een man, wiens kracht in zijn mond is.” - [Midrasj Tanchoema Balak 3, Bemidbar Rabba 20:4] (*Rasji*).

De oudsten – Het is mogelijk dat de vijf koningen van Midjan oud waren [dus dat die ‘oudsten’ de vijf koningen waren. Met de ‘oudsten’ wordt in Tora vaak de ‘wijze mannen’ bedoeld] (*Ibn Ezra*).

Ramban is het niet eens met *Ibn Ezra*, want in vers 7 is sprake van de ‘oudsten van Moav en de oudsten van Midjan’ en die worden in vers 8 de ‘voornaamsten’ genoemd, dus kennelijk waren het geen koningen. Echter, Moav raadpleegde de ‘oudsten’ van Midjan, omdat die zich het beste Mosjé nog zouden herinneren, toen hij bij hen was [zie commentaar *Rasji*]. *Ramban* biedt nog een andere verklaring, waarom Moav niet de koningen van Midjan raadpleegde, maar de ‘oudsten’: er waren geen koningen meer, want Sichon, die oorlog gevoerd had met Moav, had al hun land afgepakt en de inwoners tot zijn slaven gemaakt, die hem schatting moesten betalen. Het is logisch dat hij hetzelfde had gedaan met Midjan, en dat hij „de kroon van hun hoofd had verwijderd” (*Ijov* 19:9) en hij gunde hen niet meer „de schittering van hun koningschap” (*Tehilliem* 145:12), zodat zij nu alleen nog de ‘oudsten’ van Midjan waren, waarbij met ‘oudsten’ de rechters bedoeld worden (*Ramban*). [Uit het volgende vers blijkt, dat Koning Balak niet zelf naar Bil’am ging, maar zijn boodschappers stuurde. Het lijkt daarom onwaarschijnlijk dat er koningen van Midjan met die boodschappers van Balak megingen.]

Zoals de os eet – Alles waaraan de os gelikt heeft, daarop rust geen zegen meer [want een os trekt de planten die hij eet, uit de grond (*Da’at Zekenim*)]. — [Mid. Tanchoema Balak 3, Bem. Rabba 20:4] (*Rasji*).

In die tijd – Hij kwam niet in aanmerking voor het koningschap. Hij was één van de Midjanitische edellieden [en volgens sommigen één van de edelen van Sichon (Jehosj. 13:21)], en toen Sichon dood was, benoemden ze hem op tijdelijke basis — [Mid. Tanchoema Balak 4, Bam. Rabba 20:4] (*Rasji*).

⁵ Hij stuurde boodschappers naar Bil’am de zoon van Be’or, naar Petor, dat aan de rivier ligt van het land van zijn volk, om hem te ontbieden, met de boodschap: „Er is een volk uit Egypte gekomen, en zie, het bedekt het oppervlak van het land en het heeft zich tegenover mij gesetteld.

Naar Petor Heb. פְּתוּרָה – *petora*, zoals die geldwisselaar, bij wie iedereen zijn geld komt wisselen, zo zonden alle koningen hem brieven [waarin zij hem om raad vroegen]. [In het Aramees betekent *petora* ‘tafel’, d.w.z., een toonbank waarover de geldtransacties plaatsvonden. Dit is synoniem met het Hebreeuwse woord פְּתוּרָה, –

sjoelchan – tafel. Dus, een geldwisselaar in het Hebreeuws is een שְׂלֵחָנִי – *sjoelchanie*]. Maar volgens de eenvoudige betekenis van het vers is het [Petor] de naam van een plaats [*Mid. Tanchoema Balak 4, Bam. Rabba 20:7*] (*Rasji*).

Het land van zijn volk [D.w.z., Balaks volk.] Hij kwam daar vandaan. Bil'am profeteerde en vertelde hem: „U bent voorbestemd om te regeren.” Wanneer je wilt vragen waarom G-d Zijn *Sjechina* liet rusten op zo'n slecht mens, dan is het antwoord: opdat de volken geen excuus zouden hebben en zouden kunnen zeggen: „Als wij profeten hadden gehad, dat zouden we tot inkeer zijn gekomen.” Dus stelde Hij profeten over hen aan, maar zij doorbraken de geaccepteerde morele barrière, want aanvankelijk hadden zij zich onthouden van immoreel gedrag, maar Bil'am adviseerde hun zich vrij aan prostitutie over te geven. — [*Mid. Tanchoema Balak 1, Basm. Rabba 20:1*] (*Rasji*).

Om hem te ontbieden – Deze uitnodiging was in Bil'ams voordeel, want Balak beloofde hem een grote som geld - [*Mid. Tanchoema Balak 4, Bam. Rabba 20:7*] (*Rasji*).

Er is een volk uit Egypte gekomen – En als je vraagt: wat kan het jou schelen? (*Rasji*).

En zie, het bedekt het oppervlak van het land – Sichon en Og, die onze beschermheren waren – die hebben ze aangevallen en gedood. - [*Mid. Tanchoema Balak 4, Bam. Rabba 20:7*]

En het heeft zich tegenover mij gevestigd – Heb. מְגִלִּי – *memoelie* – tegenover mij. Dit woord [מְגִלִּי – *memoelie*] is onvolledig gespeld [er mist een letter 'vav' aan, en daarom is het een vorm van het werkwoord *malal* – omhakken, vernietigen]; ze zijn dicht bij om mij te vernietigen, zoals in „want ik zal hen vernietigen (אֶמְלֵם)” (*Tehilliem 118:10*). [*Mid. Tanchoema Balak 4, Bam. Rabba 20:7*] (*Rasji*).

6. Welnu, ga dit volk voor mij vervloeken, want het is machtiger dan ik; misschien lukt het mij dat we het een slag kunnen toebrengen en het verdrijven van het land, want ik weet, dat wie u zegent, die is gezegend en wie u vervloekt, die is vervloekt.”

Misschien lukt het mij – Nadat u hen vervloekt heeft (*Sforno*).

Kunnen we het een slag toebrengen – Heb.: נִקְּהָ בוֹ – *nakè bo* – Mijn mensen zullen hen verslaan. Een andere verklaring: het is een uitdrukking van de Misjna [Bava Metsia 105b], waar het woord *nakè* voorkomt als *menakè*, in de betekenis van 'verminderen,' en dan is de betekenis van deze zin: 'wellicht kan ik hun aantal wat verminderen.' (*Rasji*). [Wanneer iemand groente of fruit koopt, moet hij er, volgens Talmoed Traktaat Baba Batra 93a mee rekening houden dat een vier-entwintigste van wat hij gekocht heeft, door bederf verloren gaat. Balak was al tevreden als slechts een vier-entwintigste deel van het Joodse volk zou kunnen vernietigen, want daarmee zou hij hen uit het Land kunnen verdrijven (*Midrasj Bamidbar Rabba 20:7*). En waarom zou hij hen daarmee uit hun Land kunnen verdrijven? Volgens een Midrasj zouden de Joden het alleen waardig zijn om het Land binnen te mogen gaan als hun aantal minimaal 600.000 zielen telde. Het Joodse volk telde (volgens Bamidbar 2:32) 603.550 zielen. $\frac{1}{24} \times 603.550 = 25.148$. Wanneer het totaal aantal Israëlieten (603.550) met 25.148 zou verminderd worden, zouden er minder dan 600.000 ($603.550 - 25.148 = 578.407$) overblijven, en zouden ze dus niet het Land binnen kunnen gaan.]

Het meervoud *nakè* – wij zullen verslaan – dat *Rasji* verklaart met: 'mijn mensen', d.w.z. 'mijn volk', verklaart *Sforno*: Ik zal ze verslaan in de oorlog en u met uw vloeken.

Want ik weet – Door de oorlog met Sichon, die u geholpen heeft om Moav te verslaan (*Rasji van Tanchoema*).

Wie u zegent, die is gezegend – [Waarom vroeg Balak niet om een zegen voor zichzelf om de Israëlieten te kunnen verslaan?] Maar de kracht van Bil'am lag niet in zijn zegeningen maar in zijn vervloekingen, door G-d te wijzen op de fouten van de mensen op het tijdstip dat G-d in een rechtzitting zat, om over de mensheid te oordelen, hetgeen volgens de Talmoed Berachot 7a iedere ochtend op een zeker tijdstip gebeurt, en volgens de Talmoed wist Bil'am wanneer dat precies plaats vond. Dat was zijn kracht. Maar zijn zegeningen hadden geen effect. Daarom vroeg Balak niet om een zegen, maar hij zei: „Ik weet dat wie u zegent, die is gezegend” om Bil'am te vlijen, om te tonen dat hij hem niet beschouwde als iemand die alleen maar schade kan berokkenen (*Sforno*).

Echter volgens *Midrasj Tanchoema Balak 4*, die *Rasji* hierboven aanhaalt, had de zegen van Bil'am wel effect. *Or Hachajiem* verklaart: De zegen van Bil'am had slechts in schijn effect. Alles wat hij deed was in de horoscoop van de persoon in kwestie kijken en als die voorspelde dat iemand succesvol zou zijn, en wanneer dat dan uitkwam, beweerde Bil'am dat dit kwam dankzij zijn zegen. Zo had hij ook voorspeld dat Balak koning zou worden. Hij had Balaks horoscoop geraadpleegd en daarin gelezen dat Balak koning zou worden. Hij had Balak wijs gemaakt dat hij dat te danken had aan zijn zegen.

7. En de oudsten van Moav en de oudsten van Midjan gingen met tovermiddelen in hun hand en zij kwamen aan bij Bil'am en zeiden tegen hem wat Balak gezegd had.

Met tovermiddelen in hun hand – Allerlei soorten waarzeggersbenodigdheden, opdat hij niet zou zeggen: ik heb mijn gereedschap niet bij me. Een andere verklaring: [de oudsten van Midjan waren zelf bedreven in de toverkunst en met behulp hiervan konden ze het volgende weten:] ze zeiden namelijk: indien hij nu gelijk met ons meekomt, dan hebben we wat aan hem, maar als hij uitstel vraagt, dan hebben we geen nut van hem. Daarom, toen hij tegen hen zei: „blijf hier deze nacht,” zeiden ze: op hem hoeven we niet te hopen, en daarop verlieten zij hem en gingen weg, want er is gezegd [in vers 8]: „en de vorsten van Moav bleven bij Bil'am,” maar de Oudsten van Midjan waren weggegaan (*Rasji* op basis van *Tanchoema*).